

DEKLARACIJA O TEMELJNIM NAČELIMA DOPRINOSA SREDSTAVA JAVNOG PRIOPĆAVANJA UČVRŠĆENJU MIRA I MEĐUNARODNOG RAZUMIJEVANJA, PROMICANJU LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJU RASIZMA, APARTHEIDA I POTICANJA RATA

usvojena na 20. zasjedanju Opće konferencije UNESCO-a, 22. studenoga 1978. godine

Preambula

Opća konferencija,

podsjecajući da je, u skladu s njegovim statutom, svrha UNESCO-a “pridonos miru i sigurnosti promicanjem suradnje među narodima putem odgoja, obrazovanja, znanosti i kulture kako bi se unaprijedilo opće poštivanje pravde, vladavine prava, ljudskih prava i temeljnih sloboda” (čl. 1., st. 1.), te da će u tom cilju UNESCO težiti “promicanju slobodnog protoka ideja pismom i slikom” (čl. 2., st. 2.),

ponovno podsjećajući da su se države članice pod Statutom UNESCO-a, “vjerujući u stvarnu i jednaku mogućnost odgoja i obrazovanja za sve, u neograničeno traženje objektivne istine i u slobodnu razmjenu ideja i znanja, suglasile i odlučile razvijati i pojačati sredstva komunikacije među svojim narodima i staviti ih u službu uzajamnog razumijevanja te istinitijih i potpunijih spoznaja o njihovim životima” (šesti paragraf Preambule),

podsjecajući na ciljeve i načela Ujedinjenih naroda određenih u njihovoj Povelji,

podsjecajući na Opću deklaraciju o ljudskim pravima, usvojenu na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 1948. godine, i osobito na članak 19. kojim se utvrđuje da “svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu zadržavanja mišljenja bez vanjskih pritisaka te slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg sredstva javnog priopćavanja i bez obzira na granice.”, kao i na Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 1966. godine, u kojemu se u članku 19. proglašavaju ista načela, dok se u članku 20. osuđuje poticanje rata, zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje te svaki oblik diskriminacije, neprijateljstva ili nasilja,

podsjecajući na članak 4. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, usvojene na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 1965. godine, kao i na Međunarodnu konvenciju o suzbijanju i kažnjavanju zločina apartheida, usvojenu na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 1973. godine, kojima se države stranke tih konvencija obvezuju da će usvojiti neodgodive i pozitivne mjere za ukidanje svakog poticanja rasne diskriminacije ili djelovanja u tom pravcu, te pristaju spriječiti svako poticanje na zločin apartheida i slične politike segregacije ili njihove pojavne oblike,

Podsjećajući na Deklaraciju o promicanju među mladima ideala mira, uzajamnog poštivanja i razumijevanja među ljudima, usvojenu na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 1965. godine,

Podsjećajući na deklaracije i rezolucije koje su usvojila različita tijela Ujedinjenih naroda glede uspostavljanja novog međunarodnog gospodarskog poretka i uloge koja se u svezi s tim postavlja pred UNESCO,

Podsjećajući na Deklaraciju o načelima međunarodne kulturne suradnje koju je Opća konferencija UNESCO-a usvojila 1966. godine,

Podsjećajući na rezoluciju 59 (1) Opće skupštine Ujedinjenih naroda usvojenu 1946. godine u kojoj se proglašava:

Sloboda informiranja temeljno je ljudsko pravo i mjerilo svih sloboda kojima su posvećeni Ujedinjeni narodi; (...)

Sloboda informiranja zahtijeva, kao nezamjenjiv dio, volju i sposobnost korištenja svojih prava bez zlouporabe. Ona kao najvažniju disciplinu pretpostavlja moralnu obvezu traženja činjenica bez predrasude i širenja znanja bez zle namjere; (...)

Podsjećajući na rezoluciju 110 (II) Opće skupštine Ujedinjenih naroda usvojenu 1947. godine, u kojoj se osuđuje svaki oblik propagande kojim se izravno ili neizravno izaziva ili potiče na rat, narušavanje mira ili agresivno djelovanje,

Podsjećajući na rezoluciju 127 (II), također usvojenu na Općoj skupštini 1947. godine, u kojoj se države članice pozivaju da u granicama svojih ustavnih postupaka suzbiju širenja lažnih ili iskrivljenih izvješća koja mogu štetiti prijateljskim odnosima među državama, kao i na druge rezolucije Opće skupštine u svezi sa sredstvima javnog priopćavanja i njihovom pridonosu jačanju mira, povjerenja i prijateljskih odnosa među državama,

Podsjećajući na rezoluciju 9.12 usvojenu na Općoj konferenciji UNESCO-a 1968. godine, u kojoj se još jednom potvrđuje spremnost UNESCO-a da pomogne u iskorjenjivanju kolonijalizma i rasizma, te na rezoluciju 12.1 usvojenu na Općoj konferenciji 1976. godine, kojom se proglašava da su svi oblici i manifestacije kolonijalizma, neokolonijalizma i rasizma nespojivi s temeljnim ciljevima UNESCO-a,

Podsjećajući na rezoluciju 4.301 usvojenu 1970. godine na Općoj konferenciji UNESCO-a o pridonosu sredstava javnog priopćavanja promicanju međunarodnog razumijevanja i suradnje u interesu mira i ljudskog blagostanja, kao i suzbijanju propagande kojom se potiče rat, rasizam, apartheid i mržnja među narodima, te svjesna veličine pridonosa što ga sredstva javnog priopćavanja mogu dati ostvarenju tih ciljeva,

Podsjećajući na Deklaraciju o rasi i rasnim predrasudama usvojenu na dvadesetome zasjedanju Opće konferencije UNESCO-a,

svjesna složenosti problema izvješćivanja u suvremenom društvu, različitosti rješenja, što potvrđuje i pozornost kojom se ti problemi razmatraju u UNESCO-u, te opravdane želje svih zainteresiranih stranaka da se njihove težnje, stajališta i kulturni identitet primjereno uzmu u obzir,

svjesna težnja zemalja u razvoju za uspostavljanjem novog, pravednijeg i djelotvornijeg informacijskog i komunikacijskog svjetskog poretka,

proglašava na današnji dan, dvadeset i osmoga studenoga 1978. godine, ovu Deklaraciju o temeljnim načelima doprinosa sredstava javnog priopćavanja učvršćenju mira i međunarodnog razumijevanja, promicanju ljudskih prava i suzbijanju rasizma, apartheida i poticanja rata.

Članak 1.

Jačanje mira i međunarodnog razumijevanja, promicanje ljudskih prava te suzbijanje rasizma, apartheida i poticanja rata traži slobodan protok te šire i usklađenije pružanje informacija. U postizanju toga cilja sredstva javnog priopćavanja imaju vodeću ulogu. Njihov pridonos je to veći što su raznolikiji pogledi na temu o kojoj se piše.

Članak 2.

1. Ostvarivanje prava na slobodu mišljenja, izražavanja i informiranja, što je priznato kao nerazdvojan dio čovjekovih prava i temeljnih sloboda, bitan je čimbenik jačanja mira i međunarodnog razumijevanja.

2. Pristup javnosti informacijama mora se jamčiti raznovrsnošću dostupnih izvora i sredstava informacija, kako bi svatko mogao provjeriti točnost činjenica i objektivno procijeniti događaje. U skladu s tim, novinari moraju imati slobodu u izvješćivanju i punom pristupu informacijama. Također je važno da sredstva javnog priopćavanja budu osjetljiva na probleme naroda i pojedinaca te da tako promiču sudjelovanje javnosti u oblikovanju informacija.

3. U svrhu jačanja mira i međunarodnog razumijevanja, promicanja ljudskih prava i suzbijanja rasizma, apartheida i poticanja rata, sredstva javnog priopćavanja širom svijeta pridonose ostvarenju ljudskih prava samom svojom ulogom, osobito omogućavanjem izražavanja potlačenim narodima koji se bore protiv kolonijalizma, neokolonijalizma, strane okupacije te svakog oblika rasne diskriminacije i tlačenja, glas kojih se ne može čuti na njihovom području.

4. Kako bi sredstva javnog priopćavanja bila u mogućnosti svojim djelovanjem promicati načela ove Deklaracije, prijeko je potrebno novinarima i drugim djelatnicima tih sredstava u državi i inozemstvu jamčiti najbolje uvjete za obavljanje njihove djelatnosti.

Članak 3.

1. Sredstva javnog priopćavanja moraju imati važnu ulogu u jačanju mira i međunarodnog razumijevanja te u suzbijanju rasizma, apartheida i poticanja rata.

2. Glede suzbijanja agresivnog rata, rasizma, apartheida i drugih povreda ljudskih prava, što su, *inter alia*, potaknuti neznanjem i predrasudama, sredstva javnog priopćavanja širenjem informacija o ciljevima, željama, kulturama i potrebama svih ljudi, pridonose otklanjanju neznanja i nerazumijevanja među narodima, razvoju osjetljivosti građana pojedine države na potrebe i želje drugih, osiguranju poštivanja prava i dostojanstva svih naroda, grupa i pojedinaca bez razlika glede rase, spola, jezika, vjere ili nacionalnosti te skretanju pozornosti na velika zla koja pogađaju

čovječanstvo, kao što su siromaštvo, neuhranjenost i bolesti, promičući time određivanje državnih politika kojima se najdjelotvornije smanjuje međunarodna napetost i osigurava pravedno rješenje međunarodnih sporova.

Članak 4.

Sredstva javnog priopćavanja moraju imati ključnu ulogu u odgoju i obrazovanju mladeži u duhu mira, pravde, slobode te uzajamnog poštivanja i razumijevanja, u cilju promicanja ljudskih prava, jednakosti svih ljudi i svih naroda te gospodarskog i društvenog napretka. Ona također moraju imati važnu ulogu u upoznavanju javnosti s pogledima i aspiracijama mlade generacije.

Članak 5.

U interesu poštivanja prava na slobodu mišljenja, izražavanja i informiranja te iznošenja svih gledišta, važno je iznijeti mišljenja onih koji drže da su o njima objavljene ili širene informacije naškodile njihovim naporima u jačanju mira i međunarodnog razumijevanja, promicanju ljudskih prava ili suzbijanju rasizma, apartheida i poticanja rata.

Članak 6.

U cilju osiguranja nove ravnoteže i većeg uzajamnog protoka informacija koji će omogućiti uspostavu pravednog i trajnog mira te gospodarsku i političku neovisnost zemljama u razvoju, prijeko je potrebno riješiti problem nejednakog protoka informacija prema i iz država u razvoju, kao i među njima. U svezi s tim, bitno je da njihova sredstva javnog priopćavanja raspolažu uvjetima i sredstvima koja im omogućuju jačanje i širenje uzajamne suradnje, kao i suradnje sa sredstvima javnog priopćavanja razvijenih država.

Članak 7.

Nadaleko šireći sve informacije o općeprihvaćenim ciljevima i načelima koja čine polazište rezolucija usvojenih od strane različitih tijela Ujedinjenih naroda, sredstva javnog priopćavanja djelotvorno pridonose jačanju mira i međunarodnog razumijevanja, poštivanju ljudskih prava i uspostavljanju pravednijeg i ravnopravnijeg međunarodnog gospodarskog poretka.

Članak 8.

Strukovne organizacije i osobe koje su uključene u izobrazbu novinara i drugih djelatnika u sredstvima javnog priopćavanja i koje im na odgovoran način pomažu ostvariti njihove uloge, moraju dati osobitu važnost načelima ove Deklaracije prilikom izrade i primjene svojih etičkih kodeksa.

Članak 9.

U duhu ove Deklaracije je da međunarodna zajednica pridonosi stvaranju uvjeta za slobodan, širi i usklađeniji protok informacija te za zaštitu novinara i drugih djelatnika u sredstvima javnog priopćavanja dok obavljaju svoje zadatke. UNESCO je po svom položaju u mogućnosti značajno pridonijeti tom cilju.

Članak 10.

1. Poštujući ustavne odredbe kojima se jamči sloboda informiranja te odgovarajuće međunarodne instrumente i sporazume, prijeko je potrebno u cijelom svijetu stvarati i održavati odnose koji organizacijama i osobama strukovno povezanim sa širenjem informacija omogućuju ostvarenje ciljeva ove Deklaracije.
2. Važno je poticati slobodan protok te veće i uravnoteženije širenje informacija.
3. U tom cilju, prijeko je potrebno poticati osiguranje uvjeta i sredstava za jačanje i širenje sredstava javnog priopćavanja u zemljama u razvoju te podupirati njihovu uzajamnu suradnju kao i suradnju sa sredstvima javnog priopćavanja razvijenih država.
4. Također je potrebno na temelju ravnopravnosti, zajedničke koristi i poštivanja različitosti kultura koje čine zajedničko naslijeđe čovječanstva, poticati i razvijati bilateralne i multilateralne razmjene informacija između svih država, a osobito između onih koje imaju različita gospodarska i društvena uređenja.

Članak 11.

U cilju pune primjene ove Deklaracije, a uvažavajući zakonodavne i upravne odredbe i druge obveze država članica, potrebno je jamčiti odgovarajuće uvjete za rad sredstvima javnog priopćavanja u skladu s odredbama Opće deklaracije o ljudskim pravima i odgovarajućim načelima proglašenim u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima, kojega je Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila 1966. godine.

Prevela: Davorka Zmijarević